

Усанова Л.А.

**ЛАБІРИНТИ СМИСЛОВОЇ
НЕВИЗНАЧЕНОСТІ**

*Рецензія на монографію: Лідія Сафонік.
Буттєвість сенсу людського життя:
[Монографія]. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка,
2016. – 350 с.*

Людина ХХ сторіччя живе у просторі розмитих значень, невизначених пріоритетів, розпорошених цінностей, вона кочує лабіринтами мінливого світу у пошуках хоча б якоїсь визначеності. Ситуація змушує людину – мандрівника переосмислювати вчорашні буттєві основи та смислові орієнтири.

З огляду на сучасний соціально-антропологічний контекст феномен сенсу життя вимагає нового аналізу, а людина постає перед вимогою без передумов, самостійно та самочинно витворювати «нову розмітку поля» (Ф. Ніцше), в рамках якої має відбуватися визначення сенсу життя. Авторка Л. Сафонік наголошує, що «нова розмітка поля» передбачає значущість буттєвих смислів у конституюванні сенсу життя, передбачаючи свободу людини у просторі смислотворення.

Вагомість буттєвих смислів визначена тим, що теперішня людина позбавлена магістральних шляхів, рятівних практик, накатаних колій та методологічних схем, що уможлиблює оперття людини на свою критичну оцінку, в ситуації, коли соціальна дійсність ускладнюється і стає непередбаченою. Пояснити лабіринти світоглядних пошуків має на меті авторка монографії «Буттєвість сенсу людського життя» Лідія Сафонік.

Монографічна робота складається з шести розділів, підрозділів, параграфів та пунктів, що свідчить про чітку структурованість наукового дослідження і уможлиблює прослідкувати концептуальну лінію, вибудовану авторкою.

У першому розділі «Концептуальні та методологічні засади аналізу простору сенсо-розуміння» Л. Сафонік звертається до теоретико-методологічних засад категоріального аналізу простору сенсу, наголошуючи на концептуальному розмежуванні феноменів сенсу життя й смислу буття; сенсу життя й життєвих сенсів; смислу буття й смислів буття; сенсо-відчуття й сенсо-розуміння; сенсу, смислу й значення. Підставою їх розрізнення є укоріненість сенсів в емоційно-чуттєвій складовій людської природи, що окреслює унікальність й самотність життя людини, а смисли обумовлені вербальним рефлекс-

сивним мисленням з залученням мовно-комунікативного й аргументаційного опосередкування, уможлиблюючи мисленнєві процедури осмислення життя. Критичне мислення спроможне протистояти насиллю усталених ментальних схем, які задають і нав'язують життєві сенси та їх трактування. Власне артикуляція єдності чуттєвої та рефлексивної здатності людини у процесі конституювання дискурсу сенсо-розуміння сприяє проясненню складних механізмів осмислення людиною свого життя, вказуючи на життєвий шлях, від сумлінного ставлення до життя – до того, що морально спонукає у житті, сприяючи обґрунтуванню та вмотивуванню життєвої позиції людини.

У четвертому підрозділі першого розділу авторка слушно звертається до розгляду логіко-лінгвістичного, когнітивно-семіотичного аналізу понять сенс, смисл й значення та Гусерлевої теорії розрізнення смислу й значення. Зокрема Л. Сафонік зазнає, що прагнення ототожнити смисл зі значенням спонукає самовислизаючи природу сенсу. Викликає зацікавленість п'ятий підрозділ першого розділу «Місце концепту «схильності до спільного блага» у процесі витворення сенсо-розуміння», де авторка наголошує на тому, що у реаліях сучасної України концепт «схильності до спільного блага» та «значимих інших» набуває особливої вагомості і є засторогою морального нігілізму, а також виводять людину поза межі особистісного егоїстичного дискурсу «доброго життя», трансформуючи людське Я до масштабу родової здатності, спонукаючи до служіння та жертвовності, що сприяє конституюванню людиною дискурсу сенсу життя.

У другого розділі «Онто-соціальне обумовлення сенсу життя та смислу буття» авторка розкриває природу буттєвих смислів, показуючи механізми їх функціонування. Заслуговує на увагу думка, що сенс життя можна розглядати як інтегративну засаду смислів людського буття. Зокрема Л. Сафонік звертається до аналізу смислового простору, наголошуючи, що соціальні смисли уможливають суспільну комунікацію.

У третьому розділі «Деструкція насилля, упокорення та знецінення життя як умова конституювання смислів» Л. Сафонік показує, що метаповідь є способом формування домінантного уявлення про сенс життя, а «дисциплінарна монотонність» є квінтесенцією метанаративів як способу тотального контролю й нав'язування смислів, що уможлиблює насилля як спосіб розпорощення смислів буття й загрозу втрати сенсу життя. Авторка наголошує, що насилля є способом розмивання смислового горизонту, метафізичним осіданням буття та ймовірною втраченою сенсу життя, що спонукає людину усвідомлено й відповідально генерувати свій власний життєвий дискурс, чітко артикулювати буттєві смисли та життєві сенси, відмовляючись від чужих проєктів осенсовування життя. Л. Сафонік розглядає механізми деконструкції метаповідей для оновлення соціально – культурного простору, спонукаючи зсув метафізичних світоглядних систем. Заслуговує на увагу думка авторки, що голос Іншого у бутті, який спроможний відкривати смисли, є умовою звільнення від тотальності дисциплінарного дискурсу.

Четвертий розділ «Дискурс сенсо-розуміння в антропологічній традиції» присвячений дослідженню даного питання у контексті аналізу кризового стану сучасної антропології, зумовленого дискурсом етноцентричного

домінування та нав'язування сформованих уже смислів та їх однозначного трактування.

У п'ятому розділі «Неусталеність людини у бутті як ситуація невизначеності сенсо-розуміння» авторка акцентує увагу на особливостях конституювання сенсу життя у кризову добу, звертає увагу на ймовірність смислових фрустрацій. Аналізуються феномени закорінення й знекорінення, які ідентифікуються як тематично нашаровані. Л.Сафонік наголошує на тому, що теперішня людина вчиться жити у ситуації знекорінення, ситуації невиразного окреслення сенсо-розуміння.

Інноваційність шостого розділу «Трансформація сенсу життя у сучасному соціальному просторі» полягає в артикуляції тенденції розщеплення сучасного людського буття на певні смислові мозаїки, що уможливило перебування людини у просторі ситуативних смислів. Це спричиняє загрозу зникнення голосу «Іншого» з буттєвого простору людини, бо реальний й віртуальний світи сприяють творенню поліідентичності, заплутаних і складних гетерогенних серій ідентичностей, провокуючи відмову від реальної самототожності, спричиняючи втрату очевидної фундаментальності сенсу життя, що зумовлює необхідність просвітницької діяльності щодо важливості конституювання дискурсу сенсо-розуміння. Заслугує уваги аналіз Л. Сафонік впливів соціальних зрушень в Україні на процес конституювання сенсу життя, наголошуючи на тому, що комунікативна співдружність є смисловим способом співіснування у-сенсі в глобалізованому світі, незважаючи на усі виклики й загрози.

Відтак авторка вказує, що традиційна вертикальна ієрархічна модель осенсовування життя втрачає свою загальну значимість, оскільки серед іншого сприяла формуванню монологічного мислення, схильного до авторитарності, некритичності, неспроможності самочинного конституювання буттєвих смислів й життєвих сенсів. Обґрунтовується ідея стосовно того, що сучасні кардинальні соціальні зміни спонукають людину шукати буттєве оперття, яке виводять людське мислення поза межі тоталізуючих вербально-метафізичних практик. Поліфонічність життєвого простору вимагає пошуку автентичності життя щодо «правдивості» самого буття, сприяючи переборенню беззмисловності багатьох життєвих проблем та ситуацій, пропонуючи горизонтальний принцип осенсовування життя, обумовлений смислоконститууючою діяльністю людини, спонукаючи життя людини «зі-сміслом», «із думкою» впродовж усього життя. Із побажань хотілось би запропонувати авторці запровадити публічні лекції, тренінги заради просвітницької діяльності щодо важливості конституювання дискурсу сенсо-розуміння у житті кожної людини, обумовлюючи її особливість і одиничність, спростовуючи її пересічність і посередність.

Підсумовуючи зазначимо, що дослідження Л. Сафонік викликає наукову зацікавленість й дослідницький інтерес, а саме актуальністю теми й концептуальною лінією дослідження, змістовною повнотою, практичною значимістю монографічної роботи.

Надійшла до редакції 16.09.2016 р.